

קאפו

(Kapo, Capo). מקור השם במלה האיטלקית capo – ראש או העומד בראש. הכוונה לבעל תפקיד, ראש יחידת עבודה (KOMMaNDO), במנגנון האסירים במחנות, שמינה הפיקוד הגרמני – הס"ס. לעיתים משתמשים במונח 'ק' לציון בעל תפקיד ומשתף-פעולה במחנות וכן משתף-פעולה בשירות הנאצים בכלל, אך המושג בארצות הכיבוש ובמחנות ריכוז נועד לממונים על יחידות עבודה בלבד. במחנות הריכוז הנאציים היו כמה תפקידים אחרים מקרב האסירים, כגון אחראים על צריפי המגורים (Blockaelteste), וכן כמה סוגי ממונים, הן בתוך המחנה ובמקומות העבודה והן במשרדים של הנהלת המחנה.

בדרך-כלל לא היה הק' בעל מקצוע, ותפקידו היה להוליך את האסירים למקום העבודה, להשגיח שלא יתרשלו ולהיות אחראי שמכסות העבודה ימולאו. במציאות שבה לא העבודה אלא ההתעללות ושבירת רוח האסירים וגופם היתה העיקר, נועד לק' תפקיד של מכשיר מבצע של משטר המשמעת, ההשפלה והפגיעות הגופניות במשטר המחנה. במקומות העבודה חולקו היחידות לקבוצות קטנות ובראשיהן עמדו ממונים שנקראו 'פוארבייטר' (Vorarbeiter) שהיו כפופים לק'.

מ-1942 הסתמן שינוי מה במשטר המחנות, השלטונות הגרמניים גילו עניין רב יותר בפירוי העבודה וכתוצאה מכך גם השתנה במידת מה לטובה היחס אל האסירים. לפיכך העמידו במקרים רבים הק' פנים, בייחוד הק' שנמנו עם האסירים הפוליטיים במחנות, כי מחמירים עם האסירים. אך למעשה ניסו ככול יכולתם לנהוג עמהם במתינות אפשרית. מכול מקום מחיצה עמוקה הפרידה בין אסיר מהשורה ובין הק' והממונים האחרים במחנה, הן מבחינת המגע האנושי והן מבחינת התנאים. הק' נהנו מביגוד נקי, אכלו לשובע והיו בעלי פינה משלהם בצריף (בלוק) האסירים, דברים שהיו בבחינת חלום להמוני האסירים הרגילים. רבים מבין הק' התנהגו כלפי האסירים בצורה נפשעת, ואחרי המלחמה הועמדו לדין.